

ספר

שמחת החג

פלוגתא רבתי מגאוני וקדושי עליון, אם מקום יש בראש
להחמיר שלא לאכול מצה רק בליל פסחים בלבד, ולא
זולת אפי' בשבת ושביעי של פסח, ומקורם עוד נפתח
בדברי הפוסקים הקדמונים.

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבתי הק' זי"ע

הק' שלום יודא גראס

רב דקהל, מגן שאול" ד, האלמין" ור"מ בישיבה וכולל, בית ישע"י
"מכון להוראה בשחיטות ובדיקות"

בעהמח"ס: אפיית המצות השלם (י' חלקים); גידולי יהודה (על הלכות
ציצית); שו"ת זבחו זבחי צדק (על הלכות שו"ב); חינוך ישראל סבא (מדריך
לחינוך הבנים והבנות); מדריך לצניעות; מוזהב שלום (על הל' מוזהב);
מנוחת שלום (הדרכה לכשרות); מנחת יהודה, (על חומר איסור, חלב
עבו"ם ו, וסימילאק"); נפש ישע"י (על מאבלות אסורות, ה"ח); קדושת
ישראל (על הלכות יחוד); וש"ס.

בלאמו"ר הר"ה ג' הצ' מוה"ר ישע"י זאב גראס זצ"ל נכד השרף מסטרעליסק, ר'
יעקב קאפיל חסיד, ט"ז, בית, תו"ט, רש"י, ולמעלה בקודש עד יוד המלך עה"ש.

— ברקלין, יצ"ו • שנת תשל"ח —

— ההכנסה מוקדשת לטובת הישיבה והכולל —

מפתח לספר שמחת החג

פרק א

1. חומרת מניעת אכילת מצה בשאר ימי הפסח . . . . . ג

פרק ב

2. ברכה על מצה – וטעה בדמיונו . . . . . ה
3. דבעי למיהוי חסידי – יקיים מילי דברכות . . . . . ה

פרק ג

4. עוד הלכות במילי דברכות . . . . . ז

פרק ד

5. דינים שונים על תערובת מצת מצוה . . . . . ח

פרק ה

הלכות חלה

6. בזכות ג' דברים נברא העולם, בזכות חלה וכו' . . . . . ט

שמחת החג

פרק א

חומרת מניעת אכילת מצה בשאר ימי הפסח

(א) בשעת סי' ת"ס בסופו: מייתי דיש נוהגין שלא לאכול מצה רק שאר מעדנים בשאר ימי הפסח חוץ מהסדרים, מחשש שימצא דחימצא, ולאידך גיסא יש מדקדקין לאכול מצה בשאר הימים ג"כ כי פתא סעדתא דלבא והוא עונג יו"ט, וסיים עלייהו, ועל אלו ואלו שלבם לשמים קורא אני ועמך כולם צדיקים, ע"ש.

והנה בבית הפוסקים מצינו שערורי', אלו נותנים טעם לשבח המתירין, ואלו חולקין, ואעתיק מקצת דבריהם בקיצור.

(א) ביסוד ושורש העבודה שער ט' כתב וז"ל ראוי לאדם למעט באכילת מצה אף שהוא שמורה משעת קצירה כי אינך יודע איזה מהם יוכשר ממהו חמץ בשעת אפי' ותפק לרעב נפשך בשאר מאכלים ובמיני לפתן, ע"כ.

(ב) ועי' שלחן מלכים (השמטות לה' תפלין) שנד: כ' כי באמת היו הרבה קדושי עליונים, הישמח משה, ר"ר מאיר מפרעמישלאן, וחתנו ר' אברהם ממיקאלייט, והאך פרי תבואה (הגה"ק מהרצ"ה מליסקא זצ"ל) ותלמידיו הק' מוהר"ר הירצקא מראצפערט זצ"ל, והאפסי ארץ, ואחיו מו"ה נפתלי שרייבער ונאמן ביתו (של הצדיק מליסקא) מוהר"ר ישעי' מקרעסטיר זצ"ל, ועוד הרבה גדולים וצדיקים שאם שאפו מצות באזהרה ושמירה יתירה אעפ"כ לא אכלו מצה כל ימי הפסח חוץ מהכזיתים שאכלו אצל הסדר, ע"ש טעמם ונימוקם.

(ג) ובנימוקי או"ח (מונקאטש) תע"ה שפך בוז וקלון על מנהג המחמירים וכ' בתוך הדברים, רע עלי המעשה שעושין המונעין מלאכול מצה כל ימות הפסח, וכן צווח ותמה אאמו"ר הקדוש זי"ע (בעל דכ"ת), ואל תשיבנו ממה ששמענו שעשו כזה כמה צדיקים ז"ל במדינתנו כי ע"ז כבר הזהיר הגה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זצ"ל בסומוע"ט שאם תראה צדיק אחד גם רבך עושה איזה דבר שהוא נגד הש"ע והתורה לא תהרהר אחריו אבל לא תעשה כמעשיו כזה עד שתדע ותבין טעם ברור עפ"י התורה, ולפ"ז אסור בזה לעשות כמעשיהם אבל לא להרהר אחריהם, ע"ש שהאריך.

(ד) ועי' בשלחן מלכים הנ"ל שהרבה להשיב על דבה"ק וליישב מנהג חסידים ואנשי מעשה שנהגו במנהג זה, ובנוגע מ"ש שאין לטפס ולעשות כמעשה הצדיקים הביא שהגה"ק מליסקא זי"ע הנ"ל משתדל לזכות הרבים בגדר המצאה

טובה הלזו וכמ"ש בדרכי הישר והטוב, ועלה קא מיתא מעשה רב ממר חמי ז"ל שהי' פע"א בבית רבו (הצדיק הזה) ונוכח שם גם איש זר שרבו עומד ומזהירו על חילול שבת, ולפתע סיבב פניו אליו (לחמיו) וענה בהאי לישנא, כשבא אלי איש אחד מגליל העוועש, הנני מזהירו על חילול שבת, וכשבא אלי אחד מגלילות אלו הנני מזהירו על שעטנו, וכשבא אלי איש כמעלת כבודו הנני מבקש ממנו שלא יאכל מצה כל ימי הפסח, ע"כ.

(ה) ובס' זכרון טוב ח"ב בעניני תפלה או' כג וז"ל, ולענין מצה שמורה אמר בשם אביו (הגה"ק מהר"ם מנעסכיו זי"ע), וצוקלה"ה שמי שאי"ל מצה שמורה רק בדוחק מוטב שיאכל מצה אחרת כדי שלא למנוע משמחת יו"ט שהוא דאורייתא.

(ו) ובתולדות שמואל (מצוה יט, סוף סי' א') כ' בזה"ל יש מדקדקים חסידים ואנשי מעשה שמחמירין על עצמם כו' עד שמגודל יראתן כו' פורשין א"ע מלאכול אפי' מצות כל ימות הפסח, ואפי' נאפו בתכלית הוריוות חוץ מהכזיתים שאוכלין בב' לילות הראשונים וכ"ז כדי שלא ישלשו חלילה אפי' בשימצא דשימצא דחימצא ובר חימצא כו'.

(ז) בס' זכרון יהודה (הנהגות הג' מהר"ם א"ש זצ"ל) כ' לא הי' דעתו נוחה במה שנוהגין שלא לאכול מצה כלל בימי הפסח אף כי אזמ"ו הגאון מו"ה דוד דייטש לא אכל מצה בימי הפסח רק בשבת ויו"ט אשר החיוב לאכול פת, אמנם הוא אמר כי לא נתנה תורה למלאכי השרת והאדם צריך לזהר במה שבכחו ויכלתו ולא ימנע משמחת יו"ט.

(ח) וראיתי כעין פירכא ע"מ שרוצים להביא ראי' ממנהג צדיקים במה שנהגו בעצמם (לאפוקי מה שהורו לאחרים) לאכול מצה כל ימי הפסח, ע"פ המקובל מצדיקי אמת (עי' דחו"ש רפ"א) שבדבר שאינו אלא חומרא בעלמא יכולים לסמוך על רוחה"ק, וא"כ הם מגודל קדושתם זכו לרוח הקדושה והשראת השכינה החופפת עליהם כל היום, וראו והבחינו מה לאכול ומה להשאיר, אבל אנן בדין שלא זכינו אפילו להשיג ולהכיר כל דהו מקדושתם, מקום בראש יש להרוצה להחמיר שיוכל להחמיר.

ובזה מובנים גם טעם לשאר צדיקים (הנ"ל) שהחמירו בזה שלא רצו לסמוך ע"ז, ומימר שפיר קאמר בשע"ת (הנ"ל) דבין הנהגין לאכול ושלא לאכול, על שניהם מתאים תואר צדיק באם כוונתם לשמים.

(ט) ועי' ברכ"י תנג, ט (מובא גם בשע"ת שם ח), דמי שנהג שלא לאכול מצה רק פירות בשאר ימי פסח אף דיש לצדד שלא להתירו, מ"מ העיקר דסגי בהתרה בחרטה בלבד, (ע"ש בשם מורו בנחפה בכסף), וסיים עלה בשע"ת דהנכון לכל מי שרוצה לנהוג פרישות בחומרות אלו או כיוצא בהם יש לו להתנות בפירוש שאינו מקבל עליו לנהוג כן תמיד רק בפעם הזאת דזמנין דמתרמי דלא אפשר לי' למעבד הכי ואתי לקלולי, ואם שכח להתנות נ' דסגי לי' בהתרה דחרטה כמ"ש המח"ב בשם מורו ז"ל, עכ"ל.

(י) ומצאתי דאתא לידי הנהגות הגה"ק מהרצ"ה מליסקא מס' דרכי הישר

והטוב, ושם כ' כי לא אכל מצות בימי הפסח אפי' בשבת ויו"ט חוץ מלילי הסדרים הזיתים לבד, ע"כ.

ושם העתק מכת"ק שכתב בע"ז וזהו טופסו:

שוכט"ס לכבוד ידיד ה' וידי"ג ה"ה הרב המאה"ג המפורסם כקש"ת מו"ה עמרם ישי נ"י ויהל אבדק"ק סערענטש יע"א. הנה אני שולח למעלתו נ"י את החטים של שמורה אשר הי' לו אצלי, והנה מה ששאל מעכ"ה בענין הנהגת אכילת מצה, הנה הרב הגאון מאוהעל זצ"ל ידעתי בכירור גמור שלא אכל מצה רק בב' לילות של החג כ"כ זיתים כפי המבואר בש"ע או"ח, והרב הגאון מאונגוואר זצ"ל הוא אכל גם בשבת וביו"ט לפי שרצה לקיים סעודת שבת ויו"ט בפת, הגם שמסתמא גם זה לא אכל רק לצאת ידי חובתו ולא יותר, ע"כ בזה כל הרוצה לבחור יבחור אם לנהוג כפי שנהג הרב הצדיק מאוהעל או כפי הקרב הצדיק מאונגוואר, אבל שלא לאכול בחוה"מ בודאי הוא ראוי ונכון לנהוג כן, כן נראה לדעתי הקלושה.

א"א ידידו ואוהבו נצח הק' צבי הירש בהר"א ז"ל, אבד"ק ליסקא יע"א. יא) שמעתי מידידי הרב הגאון המפורסם מוה"ר יקותיאל יודא שליט"א הרב מנאניש יצ"ו שהגיד בשם זקינו הגאון הגדול הצדיק המפורסם מוהר"ר ישראל אפרים פישל סופר זצ"ל מנאניש יצ"ו שהי' אבל ר"ל ושאל מאא"ז אם מותר לו להתפלל לפני התיבה בר"ה ואמר אא"ז דמותר כפי ההלכה דליכא עדיף מיני', ושאל הרב הנ"ל כמה הוא שיעור זה, והשיב אא"ז דאם יקבל על עצמו שלא לאכול מצות רק בהשני סדרים או נחשב לשיעור דליכא עדיף מיני'.

עוד כ' שם ממנהגי הגה"ק מליסקא בזה"ל:

יב) החמיר אא"ז מאוד שלא יעשו בביתו בפסח שום מאכל דומה למאכל חמץ כמו לאקשען וכדומה שעושין מתפוחי אדמה, ולא היה שותה שום משקה י"ש אפי' אם נעשה באופן היותר מועיל ולא אכל צוקער, ושתה הקאווע עם דבש, ואמר שאין חומרא בפסח, [והדברים מובנים].

יג) באחרון של פסח היו אומרים השירה פסוק בפסוק כמו בליל שביעי של פסח וביום בתפילה.

יד) בסוף ימיו לא אכל מצה מבושלת אפילו באחרון של פסח.

פרק ב

ברכה על מצה – וטעה בדמיונו

דבעי למיהווי חסידו – יקיים מילי דברכות (ב"ק ל).

אא) מבואר בכוזרי דטעם הברכה שיהי' הכנה לעשיית המצוה וקבלת הקדושה, והוא ע"ד שהוסיפו המקובלים עתה לומר הריני מזמן (חי' חת"ס פסחים ז', וכע"ז בס' אור צדיקים, ובשו"ת נו"ב במקום שדן לענין לשם יחוד, ע"ש).

(א) אם בירך בפסח על מצה בחשבו שהוא מצה שמורה וקודם אכילתו נודע לו שאינו מצה שמורה והוא נזהר מלאכול ממצה שאינו שמורה, אם המצה שמורה עמו בחדרו רק שטעו ונתנו על השלחן מצה שאינה שמורה יקח המצה שמורה ויאכל ממנה ולא יטעום משאינו שמורה כלל.

אמנם אם אין עמו מצה שמורה בחדרו יטעום כל שהיא ממצה שאינו שמורה כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, ואח"כ יאכל ממצה שמורה.

(ב) ואם קיבל עליו בנדר שלא לאכול מצה שאינה שמורה אסור לו לטעום ממנו אפי' כ"ש ממצה שאינו שמורה, (ע"כ מס' שלחן מלכים עמ' מו, או' ז). ובשער בת רבים (שער יט, פתח יט) כ' בטעה כנ"ל ולא הי' שמורה עמו בחדרו יאכל כזית מאינו שמורה ע"ש.

(ג) ואם בירך על הסדר על מצה שעל שלחנו בסברו שהיא ממצה הנאפות בער"פ וקודם הטעימה נודע לו שאינו מצה זו אך היא מצות שמורים שנאפה קודם פסח, אף אם הנאפה בער"פ עמו בבית מ"מ יאכל קודם כזית ממצה שמורה שבירך עליה (ש"מ, שם).

ג*) **ברך על המצות במ"מ יצא לכו"ע**, ואבאר הנה בבירך על הפת באמצע השנה במ"מ מצינו פלוגתא דרבוותא דעת הב"ח סי' קס"ח דלא יצא וכן כ' בבית יהודה סי' מ"א, יד אפרים סי' ר"ח על המ"א ס"ק כ"ב, ש"ע הגר"ז קס"ח יב, (ולא בסידור ע"י בסמוך), ברכת הבית שער ז' ט"ו, מיהו דעת רוב הפוסקים דיצא, והם הברכ"י קס"ז י', וכ' שם שכך דעת ב"י קס"ח, וט"ז שם ו' וא"ר שם ט"ז, וכ' דאפ"ל שגם הב"ח ס"ל דיצא, אבן העזר שם שם, ובשו"ב כ' דגם הרמ"ע באלפסי זוטא ס"ל כן, סי' הגר"ז למעשה, קול אליהו סי' יב, בה"ל קס"ז, י', וזל"א ה"ב מע' ט', ח"א נ"ח, א, קש"ע נ"ו, א, כר"ש קס"ח, יפלל שם א, כה"ח קס"ז עה, וש"א.

ועכשיו כל שיש לו מוח בקדקדו יבין להכריע דיצא, חדא דכן דעת רוב מגיני ובנין של הפוסקים, ועוד דהם הם הפוסקים שכל בית ישראל נשענים אחריהם בדבר ד' זו הלכה, ועוד דכלל מסור בדינו ספק ברכות להקל, וזהו גם בכל השנה, (ועי' מאירי ברכות ל"ה דלא יצא, וגם הוא הביא דדעת כמה פוסקים דיצא, ע"ש).

אולם בפסח, בשופי יכולים לומר דכו"ע מודו דהרי ניתוסף לן עוד צד חדש לאיצטרופי במצות, והוא דעת גן המלך סי' מ"ד (מובא בדע"ת קס"ח ז') דמן הדין הי' ראוי לברך על מצות של פסח במ"מ דהוי פהבב"כ אלא כיון שהוא לחמה של חג מברכין עליה המוציא, ובמחזיק ברכה פ' לא יאכלם כל השנה רק בקביעות סעודה ואז יברך המוציא וענט"י, ע"ש.

וא"כ פשוט וברור דבבירך במ"מ ודאי יצא בדיעבד, וכעין דקי"ל בבירך בפה"א על פרי העץ, או בפה"ע על יין (לד' רוה"פ דלא כמ"א) וכן בפרי שאינו עיקר הפרי וברכתו בפה"א ובירך בפה"ע, וכן מצינו בהרבה מקומות. וכע"ז מצינו בש"ע הגר"ז (שם) שכ' וז"ל אע"פ שהמברך במ"מ על לחם לא יצא, מ"מ בספק לחם גמור יצא, ע"ש.

(ד) אם בירך על המצה (או פת בכל השנה) בפה"א נגיחה חריפה בין הפוסקים אם יצא, י"א דיצא (ר"מ ה"ב פ"ד ד"ו, הרמ"ע שם, פמ"א ח"א נח, נש"א כלל נ"ח ב, בית מאיר ו', וכ' דהחזור לברך המוציא עובר בלא תשא, שד"ח ה' ברכות א, א), וי"א דלא יצא, (ברכ"י שם, בשם הרא"ה, ריטב"א, רבינו אשר ב"ר חיים, זכ"א, ברכת הבית שם) וע"כ יכוין לצאת מאחרים (אחר טעימת כל שהוא משום סב"ל) או יהרהר הברכה (כמבואר בפוסקים בכה"ג).
 (ה) ואם אמר המוציא פת כו' יצא (מ"ב, כה"ח שם).

(ו) בירך שהכל יצא (ברכות מ: קס"ז י', ר"ו ס"א, וכל הפוסקים שם).
 (ז) י"א דאם בירך בפה"ע ג"כ יצא, (כ"מ שם, ער"ה ר"ח ס"ו, תוס' ירושלים, כה"ח שם ע"ו).

(ח) אחר ברכת המוציא אסור להפסיק לכתחילה עד שיבלע כזית. ואם הפסיק קודם א"צ לחזור ולברך, (מ"א קס"ז ז, דגו"מ שם, עי' ש"ע הגר"ו, ברכה"ב שער ז, יח, של"ה או' ה, וש"א), ובדיעבד אפי' שח בעודו לועס א"צ לברך, (מ"א ט"ז שם בשם של"ה), בכה"ב שם, בא"ח אמור, כה"ח מ"ה).

פרק ג

ואידי דאיירינן בזה אביא שאר דוגמאות כמותן, מהמבואר בדברי הפוסקים.

(א) אם בירך המוציא במוצ"ש וקודם שאכל נזכר שלא הבדיל עדיין יאכל פחות מכזית ואח"כ יבדיל (רמ"א רע"א ה, וכן קי"ל א"ר יד, שעב"ר שע' יט, פ' טז, כה"ח, ש"מ, וש"א).

(ב) אם בירך על עיסת חלב וחמאה ונזכר שלא עברו עדיין שש שעות מאכילת בשר יטעום מעט להציל עצמו מברכה לבטלה (לבושי מרדכי תניינא, יור"ד קס"ו, וכ"כ בשו"ת גנוזי יוסף סי' צ, בשם בעל פרי השדה) דלא כשד"ח שלא התיר לטעום רק אחר ד' שעות בחורף, (עי' שד"מ מע' בשר בחלב יב).
 וכ"כ בש"מ דאם בירך על חלב או גבינה ונזכר שעדיין לא עברו שש שעות מאכילת בשר יטעם כ"ש.

(ג) מי שנדר נדר גמור להתענות ושכח והכניס האוכל לתוך פיו ונזכר יפליט, ולא יבלע כלום, ואין לחוש לברכה לבטלה, ויאמר בשכמל"ו, (טל אורות, חסל"א, שבט יהודה עד פ"ת בפת"ע תקס"ח א, דע"ת שם, דלא כברכ"י שכ' דיאכל פחות מכזית).

ומכ"ש בד' צומות שיפליט ולא יאכל ויאמר בשכמל"ו (הג"ה בערזשאן שם).

(ד) מי שבירך על מאכל או משקה ונודע לו אח"כ שאסור מדרבנן, י"א שיאכל ממנו פחות מכזית די"ל דבכה"ג לא גזרו בחצי שיעור (שער ב"ר שם).

וי"א דבכל איסורים הן מה"ת והן מדרבנן, בין איסור עולם כערלה בין התלוי בזמן כחדש ובין מצד נדר או שבועה לא יטעום כלום, ויאמר בשכמל"ו (ש"מ מה:).

ה) אם בירך בין המצרים על פרי ונוצר שלא בירך שהחינו, יברך שהחינו ויטעום קצת שלא תהא ברכתו לבטלה (ברכ"י תקנ"א).

ו) אם בירך בין המצרים (לדידן מר"ח אב) על בשר, יטעום קצת שלא תהי' ברכתו לבטלה, ושמחה ליכא בכל שהוא (פסקי רקאנט"י בשד"ח מע' בין המצרים סי' א' או ה').

ז) אם בירך על פת ונוצר שהוא פת עכו"ם אף שהוא נוהר בו יאכל מעט פחות מכזית (שעב"ר שם יז).

ח) טעה ובירך על פת הבאה בכיסנין קודם קידוש שחרית יקדש וישתה הכוס ואח"כ יאכל בלי במ"מ דכיון דאסור לאכול קודם קידוש אין הקידוש הפסק בין ברכה לאכילה, (שו"ת יוסף דעת סי' יח, להגהמ"ח שו"מ) והאחרונים חלקו עליו, (החיד"א, ודעת רע"ג ה).

ט). בירך ביום התענית קודם חשיכה והמתין עד הלילה ולא הסיח דעתו מהני, דזמן ממילא בא, (פמ"ג א"א ר"ו).

י) מי שבירך בחלומו ברכת שהכל שחלם ששותה מים והקיץ משנתו וצמא למים ורוצה לשחות חוזר ומברך (שו"ת פרהש"ד, ח"ב קז, ע"ש הטעם).

יא) מי שבירך מעין ג' על שני דברים שאכל ושכח להזכיר אחד בתחילת הברכה והזכיר בסוף יצא, (שו"ת מהרש"ג ח"א נג, פני מבין סי' מא, שו"ת התעוררות תשובה, משנה שכיר לו, ובאר משה ח"ד סי' כ', ועוד חבל פוסקים).

יב) שתה יין ובירך ברכה אחת מעין ג', וטעה ואמר על המח' בדיעבד יצא (לבוש רט, עט"ז ט, א"ר כו, מחב"ר ז, באה"ט שם).

יג) בירך על כל דבר במ"מ חוץ מים ומלח יצא, (דרישה וא"ר קס"ח ח"א כלל נ"ח ג', בה"ל קס"ז י' ברכה"ב שער יט, כא).

יד) אכל פרי עץ שברכתו אחרי' בני"ר, וטעה ובירך מעין שלש על העץ יצא (שיו"ב ר"ז א, מחב"ר א, שע"ת שם א, כה"ח שם א).

טו) בירך על העץ ועל פה"ע בדיעבד על היין יצא, (ח"א כלל ג, ד).

פרק ד

לתועלת המורים והיושבי על מדין הצגנו כמה מ"מ לדינים שונים על תערובת מצת מצוה.

א) מצה שאפוח שלא לשמה ונתערבה ברוב מצות האפיות לשמה (שו"ת משיב דבר ח"א סי' ל"ד).

(ב) מצה של חמץ שנתערבה ברוב מצות הנאפות לשמה (מנ"ח מצוה ו', שו"ת פני מבין או"ח סי' קכ"ד אות ג').
 (ג) מצה שנתבשלה ברוב מצות שלא נתבשלו (שם).
 (ועי' כעיי"ו בסת"ם הפסולים שנתערבו ברוב כשרים, שו"ת יד אליהו סי' פ"ח, חת"ס יו"ד רע"ז מהר"ם יו"ד רפ"ב, ב"י יו"ד ח"ב קה אות י"ד).

פרק ה הלכות חלה

בזכות ג' דברים נברא העולם, בזכות חלה, מעשרות בכורים,
 (מד"ר בראשית).

(א) המדקדקים נוהגים לברך להפריש תרומה חלה, והנשים נוהגות לברך כך כשאופין מצות לפסח, וטועין, דבכל השנה יש לברך תרומה חלה (רש"ל, ב"ח, פרישה מובא בט"ז, וש"ך א' בסי' שכ"ח ביור"ד, בית לח"י א' ברכת הבית שע' ס"א, עי' מחה"ש תנו, וכ"כ הנוסחא ברוקח סי' שנ"ט, עי' כה"ח תנ"ז ט', וכן העתיק הברכה בס' מעין טהור מהגה"ק בעל ישמח משה זצוק"ל, ועי' בליקוטי מהר"ח (סדר התנהגות עכ"ש) דכן יש לנהוג בכל השנה, ובדיעבד יצא בין אמר חלה, תרומה, חלה תרומה, תרומה חלה, (שם).

(ב) ויש נוהגין לומר מן העיסה (מובא בא"ז, דרישה, ט"ז יור"ד שכ"ח ודרישה נתן טעם ליישב המנהג מובא במ"א תנ"ז א'), אבל אין בו צורך לאמרו (ט"ז שם, א"ז, כה"ח י').

(ג) קורא לה שם ואומר הרי זה חלה, (שאלתות פ' צו, ראב"ד פ"ה דכיכורים בשמו, מובא בב"י יור"ד שכח, ובהגרע"א כ' דכ"כ הרשב"א בחולין צ"ד, ח"א בשערי צדק פי"ד או' לב, והעיר בביני"א דכ"ה בתוספתא), וכ"ז רק לכתחילה (המגיה במחזור ויטרי ה' פסח העיר שקריאת השם לאו חובה הוא, ומבואר בתוספתא דתרומות פ"ג דברצון תליא, ועי' ב' א' ח' פ' צו שכ' דאע"ג דאיכא רבים דס"ל דלא בעינן לקרא לה שם עכ"ז כיון דאיכא רבוותא דס"ל הכי לא יש הפסד למיעבד אליבא דכו"ע).

(ד) צריך לברך קודם הפרשה (פשוט, כמו בכל המצות שברכתן עובר לעשייתן וכ"כ להדיא בברכת הבית שער סא), ואם לא בירך יברך בשעת הפרשה, אבל הפריש כבר שוב אינו מברך (ברכה"ב שם).

(ה) קודם הברכה יאמר לשם יחוד וכו' הריני בא לקיים מצות הפרשת חלה מן העיסה כמש"ה ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן כן תרימו אותה, לתקן את שורש מצוה זו במקום עליון, ויהי נועם וכו'.

(ו) והמנהג להפריש כזית (רמ"א יור"ד שכ"ב, וש"א, ובשעה"מ פ' שלח להאר"ז"ל כ' דצריך לזוהר להפריש כשיעורה האמיתי עפ"י הסוד אחד ממ"ח

חלקים, והביאו בברכ"י שם או' ב, וכ' ע"ז אבל לא ראיתי ולא שמעתי ששום חסיד בדורינו נהגו כך ע"ש, וכ"כ בספרו עין זוכר מע' ח' או' ו' ע"ש, וכ' בא"ח פ' שמיני או' ג', דטוב שיעשה האדם פעם אחת בשנה כפי דברי האריז"ל, מובא בכה"ח תנ"ז יג).

ז) הקונים מצות מבעל התנור [וה"ה לקונה בחנות, שלקחו מבעל התנור] במשקל יש לצרפם בכלי אחד בביתו ולהוציא חלה בלי ברכה, דשמא לא נצטרפו אצל האופה לפום דינא, וגם שמא לא הוציאו כלל חלה כי מלאכתם במהירות וע"י אנשים מרובים וכ"א סומך על חבירו והשכחה מצודה פרוסה, אכן אם יש ממונה ע"ז יר"ש היודע דיני חלה יש לסמוך עליו אם שואלו ואומר מתוקנים הם (כה"ח תנ"ז יד).

ח) אם קרה מקרה ששכחו להפריש חלה וכבר אכלו רוב הפת בבלי דעת אף שהוא בארץ ישראל יפריש מהמותר על הכל גם על מה שאכל לתקן מה שאפשר ודיעבד מפריש שלא מן המוקף, כמ"ש ביור"ד של"א, כ"ה, גבי תרומה, (עכ"ל ברכ"י יור"ד שכ"ג ד, וכ"כ בא"ח שמיני או' ה', וכ"כ בכה"ח תנ"ז טו, דלא כהפ"ח שכ' שהוא מעוות לא יוכל לתקן).

ט) טוב שיהדר האיש בעצמו לקיים פעם אחת בשנה הפרשת חלה בידו, ודבר בעתו מה טוב, להוסיף זכות על זכויותיו קודם יוה"כ (ב' א' ח' שמיני ג, כה"ח יג).

י) אם מכסה הפת במפה חשיב כמו כלי לצרפם (סמ"ק, ב"ח, וכ' וכן נוהגין, יור"ד שכ"ה א, וש"ך שם, ופר"ח תנו, וש"א) מיהו צריך להניח כל המצות במפה אחת ולכסות המפה עליהם ונקרא צירוף הגון (דרשות מהרי"ל ה' חלה, ש"ך יור"ד שם, מקור חיים תנ"ז ד, וסי' דה"ח, ופמ"ג במש"ז שם א), ואף שבאמצע קצת מגולות מצטרף הכל כיון שמצדידין מכוסין (מקו"ח, ופמ"ג שם) ולא מהני אם מונחים בטבלא ולמעלה מפה עליהם (שם).

ובדיעבד אם אי"ל מפה מלמטה ומלמעלה יש להקל לכסות רק למעלה אם מונחים על כלי שאי"ל בית קיבול, וכ"ה מנהג העולם להקל בזה, כה"ח כה, ונתן טעמו להעולם סומכין על פשטות לשון סמ"ק, ש"ע, וב"ח שני' כן, וגם מצרף צד אחר, ומסיים דהיכא דאפשר ודאי שיש להחמיר כדי לצאת אליבא דכו"ע, ע"ש. וגם במעין טהור העתיק דמהני כסוי מפה על הפת המונח על הטבלא, מיהו גלענ"ד כיון דדעת רה"פ להחמיר ימנע מלברך אף באי"ל עצה אחרת, דספק ברכות להקל, וגם שבכה"ח מצרף טעם להתיר בהסתמכות שבטבלא ספק אם מצטרף, ודלמא פטור לגמרי.

יא) אם מצרף המצות בסל יזהר שלא יהא ככר, או עיסה, או מצה שלימה למעלה מדופני הכלי (רמ"א יור"ד שכ"ה א, בשם הטור) ול"א אפי' מקצתה תוך הכלי ומקצתה למעלה אין הכלי מצרפן (ב"ח, וש"ך סק"ד), ולמעשה אפי' כל העיסה למעלה מכלי מחויב להפריש, ולענין ברכה לא יברך אא"כ כל העיסה תוך דופני הכלי שלא יצא שום דבר למעלה מדופני הכלי דסב"ל.

שמחת החג

יא

המנהג לכסותם במפה אם הם גבוהים למעלה מדופני הכלי ולברך (כה"ח כח, וכלבו בשם הר"פ, בה"ל שם).
(ב) תיבה הקבועה ונתנו מצות לתוכה אינו מצרף לחלה, (חלת לחם סי' ד סקכ"א).
ועי' דעת יור"ד נ"ז, ל"ה, בדין תיבה שחלוקה בתוכה בנסרים כמו מחיצות אם מצטרף לחלה, וע"ע בכוכבי יעקב ח"א בד"ז.

